

opdrachtgever Arcus Zuid Projectontwikkeling bv
project De Rosslag Herten
– Actualisatie flora- en faunaonderzoek

nummer 00379-A
datum 07-07-2010

kantoor Roermond ●
Kapellerlaan 179
Postbus 120
6040 AC Roermond
Telefoon 0475 330 271
Fax 0475 330 010
E-mail roermond@taken.nl

kantoor Arnhem ○
Sw. De Landasstraat 59
6814 DB Arnhem
Telefoon 026 443 4460
Fax 026 443 4462
E-mail arnhem@taken.nl

kantoor Tilburg ○
Ringbaan Oost 240
Postbus 181
5000 AD Tilburg
Telefoon 013 536 5760
Fax 013 542 1776
E-mail tilburg@taken.nl

eerdere datum 10.03.2010, 24.06.2010
trefwoorden flora, fauna, ontheffing ffwet, herten

© TAKEN Landschapsarchitectuur & Ecologie 7 juli 2010

Niets uit dit rapport of bijbehorende tekeningen mag worden veelevoudigd en of openbaar gemaakt op welke wijze dan ook zonder schriftelijke vermelding van opdrachtgever en Taken B.V., noch mag het zonder bronvermelding worden gebruikt voor enig ander doel dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

	Blz.
1. Inleiding	5
2. Resultaten van het onderzoek	7
2.1. Veldbezoek begin maart	7
2.2. Veldbezoek begin april	11
2.3. Alternatievenonderzoek	12
3. Discussie	15
4. Conclusies en aanbevelingen	17
5. Gebruikte literatuur	19
 <i>Bijlagen</i>	
1. Foto's houtopstanden	
 <i>Figuren</i>	
1. Ligging plangebied De Rosslag	5
2. Uitsnede Topografische Kaart 1979 met situering populierenbosje en roekenkolonie	9
3. Locaties van roekennesten	12
4. Locaties van onderzochte houtopstanden	14
 <i>Tabellen</i>	
1. Resultaten alternatievenonderzoek	14

I. Inleiding

Aanleiding

In 2007 heeft bureau TAKEN een natuurwaardenonderzoek uitgevoerd in het plangebied De Rosslag te Herten, gemeente Roermond. Dit gebied bevindt zich tussen de Maas in het noorden, de Maasstraat/Rosslag in het westen en zuiden en de Hertenerweg in het oosten. Zie voor de globale ligging van het plangebied figuur 1.

figuur 1: Ligging plangebied De Rosslag

Aanleiding voor het onderzoek was het voornemen tot herinrichting c.q. modernisering van jachthaven De Rosslag. De bevindingen van het natuurwaardenonderzoek zijn in rapport I868-A neergelegd (TAKEN 2007). De belangrijkste conclusies waren dat er binnen het plangebied geen vaste rust- en verblijfplaatsen aangetroffen zijn van streng beschermde planten- en diersoorten en dat de werkzaamheden doorgang kunnen vinden zonder nadere vervolgstappen in het kader van de Flora- en faunawet.

Probleemstelling

Inmiddels zijn er bijna drie jaar verlopen sinds het ecologisch veldonderzoek werd afgerond en bestaat er behoefte aan een actualisatie van de gegevens. Met name is de vraag opgeworpen of er niet toch een roekenkolonie binnen het plangebied aanwezig is. In de rapportage wordt wel gewag gemaakt van de roek, maar het betrof vrij oude gegevens van vóór 2002 (zie kaart 2 in rapport 1868-A). Bij het veldonderzoek in het voorjaar van 2007 is de roekenkolonie niet aangetroffen, terwijl deze soort ook bij de provinciale avifaunakartering 2004 niet is opgemerkt c.q. niet aanwezig was. Opgemerkt moet worden dat er in 2007 slechts een momentopname is gemaakt en dat er door de aanwezigheid van bladeren ook weinig kans bestond op het waarnemen van nesten, wanneer de roeken op het betreffende tijdstip niet rond de nesten zwermden. Daarvoor zou dan een territoriumkartering met meerdere bezoeken nodig zijn geweest.

Indien het blijkt dat er een roekenkolonie in het populierenbos aanwezig is, moet worden nagegaan welke vervolgstappen nodig zijn in het kader van de Flora- en faunawet.

Doelstelling

Voor de actualisatie van het flora- en faunaonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Wat is de actuele stand van de natuurwaarden, in het bijzonder wat betreft de aanwezigheid van roeken binnen het plangebied ?
2. Wat is de kwaliteit en ouderdom van de populieren ?
3. Wat zijn de gevolgen voor de bomen indien het populierenbosje met circa 2 m grond wordt opgehoogd ?
4. Bestaan er alternatieven voor de roeken, indien zich binnen het projectgebied een kolonie bevindt ?

Methodiek

Op 10 maart 2010 heeft in de ochtend een veldonderzoek plaatsgevonden. Deze dag was het zeer helder weer, met temperaturen iets boven het vriespunt in de ochtend. Voor het waarnemen van nesten was het dus buitengewoon geschikt weer, terwijl er door het ontbreken van bladeren optimaal zicht was op de kruinen van de bomen waarin zich de nesten van roeken doorgaans bevinden.

Op 9 april is een tweede bezoek gebracht aan het projectgebied. Daarbij zijn opnieuw de bomen geïnspecteerd op het voorkomen van roekennesten, om na te gaan of er nog uitbreiding had plaatsgehad. De bomen en bomenrijen waren daarvoor ingemeten.

In verband met de vervolgstappen is op 18 juni 2010 specifiek onderzoek gedaan naar mogelijke alternatieve locaties voor de roekenkolonie. Daarbij zijn alle houtopstanden in de directe omgeving, binnen een zonde van 500 m rond het projectgebied beoordeeld op geschiktheid.

2. Resultaten van het onderzoek

2.1. Veldbezoek begin maart

Aanwezigheid roeken

Er is een kolonie roeken waargenomen, bestaande uit circa 40 vogels. Het aantal nesten bedraagt circa 15. Op foto 1 zijn enkele van de nesten te zien. De nesten vertonen een gehavende aanblik, waarschijnlijk als gevolg van extreme weersomstandigheden. Eind februari 2010 heeft er bijvoorbeeld een zware storm gewoed in Limburg. Ook is er extreem veel sneeuwval geweest vanaf eind december tot medio februari. De bomen met nesten staan alleen in de zuidoosthoek van het betreffende perceel (zie figuur 2), op een oppervlakte van circa 25 bij 10 m.

foto 1: Populier met roekennesten

Soort en kwaliteit van de populieren

De meeste populieren zijn Canadapopulieren (*Populus x euramericana CV*). Langs de randen staan Italiaanse populieren (*P. nigra 'Italica'*), waarvan de meeste echter afgezaagd / afgebroken zijn. Verder staan er nog enkele grauwe abelen (*Populus x canescens*). Op de noordpunt van het perceel staan drie grote, fraaie witte abelen (*P. alba*) bij elkaar (zie figuur 2).

In de ondergroei is veel vlier aanwezig, verder wilg en langs de randen ook incidenteel haagbeuk. Hier en daar groeit ook laurierkers. Vlier is aangeplant, gezien het rijenverband waarin de struiken staan. Andere soorten zijn spontaan opgekomen.

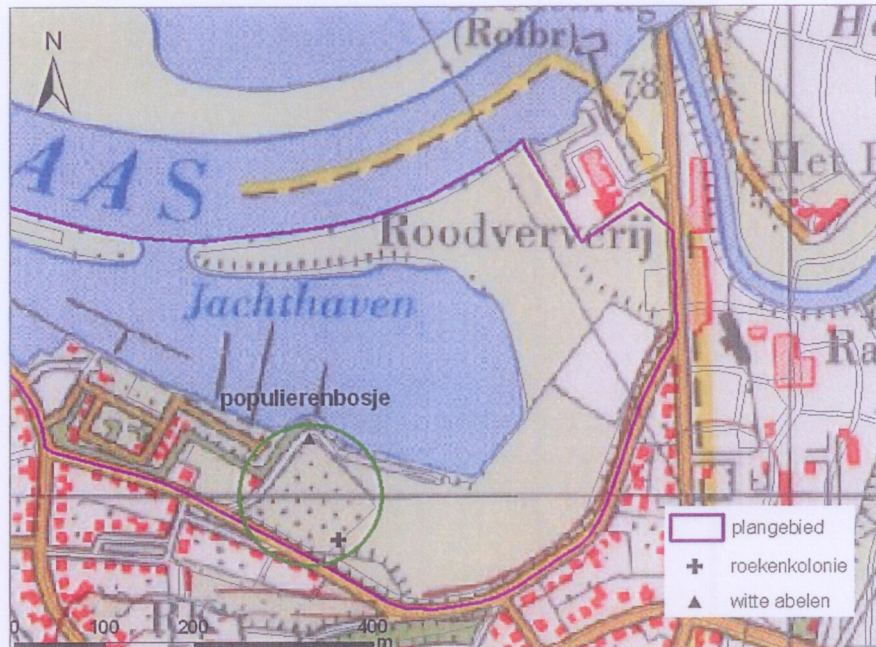
De populieren zijn ongeveer 35 jaar oud. Dit kan men enerzijds afleiden uit de hoogte en stamdikte (zie foto 2), maar anderzijds ook uit oude topografische kaarten. Zo bedraagt de doorsnede op 1,5 m hoogte gemiddeld 60 cm en is de hoogte zo'n 20 m.

Op de topografische kaart 1979 staan de populieren al aangegeven (als stipjes op weiland, zie figuur 2), maar op de kaart van 1968 nog niet. Op recentere topografische kaarten staat het perceel als een donkergroen vlak aangegeven, dus als bos (vergelijk figuur 1).

foto 2: Representatieve populier; stamdiameter circa 60 cm

figuur 2: Uitsnede Topografische Kaart 1979 met situering populierenbosje en roekenkolonie

Gezien de leeftijd zijn de populieren meer dan kaprijp, althans gelet op het doel waarmee ze destijds zijn geplant (productiehout). Doorgaans wordt populierenhout na maximaal 25 jaar geoogst. Niettemin kunnen de populieren nog wel een twintig jaar mee, maar geleidelijk aan zal het bos de komende jaren gaan verbrokkelen. Er zullen bijvoorbeeld door windworp geleidelijk meer lege plekken ontstaan, zoals deze nu al waar te nemen zijn, waardoor de wind steeds meer vat zal krijgen op de rest van de houtopstand. De bomen zelf zullen van binnen hol worden door rotting.

foto 3: Populier met dood hout (zie licht gekleurde takken).

Momenteel zit er al veel dood hout aan de bomen, zie foto 3. Deze dode takken zullen op den duur een steeds groter gevaar gaan vormen voor het verkeer en in het bijzonder de ligplaatsen van boten.

OVERIGE NATUURWAARDEN

Tijdens het veldbezoek op 10 maart is ook gelet op het voorkomen van actuele of potentiële verblijfplaatsen van hol- of boombewonende dieren, holenbroeders of roofvogels. Vastgesteld is dat er geen bomen met holtes aanwezig zijn, zoals ook al in

2007 is geconstateerd. De enige uitzondering betrof een broedgeval van grote bonte specht in 2007 langs de noordgrens van het plangebied, maar deze is dit jaar niet aangetoond. Een spechtenhol is overigens niet jaarrond beschermd.

Al met al is het uitgesloten dat er zich binnen het plangebied vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen, bever, das, steenmarter of eekhoorn bevinden, of nesten van nog andere soorten met een jaarrond beschermde nestplaats dan de roek.

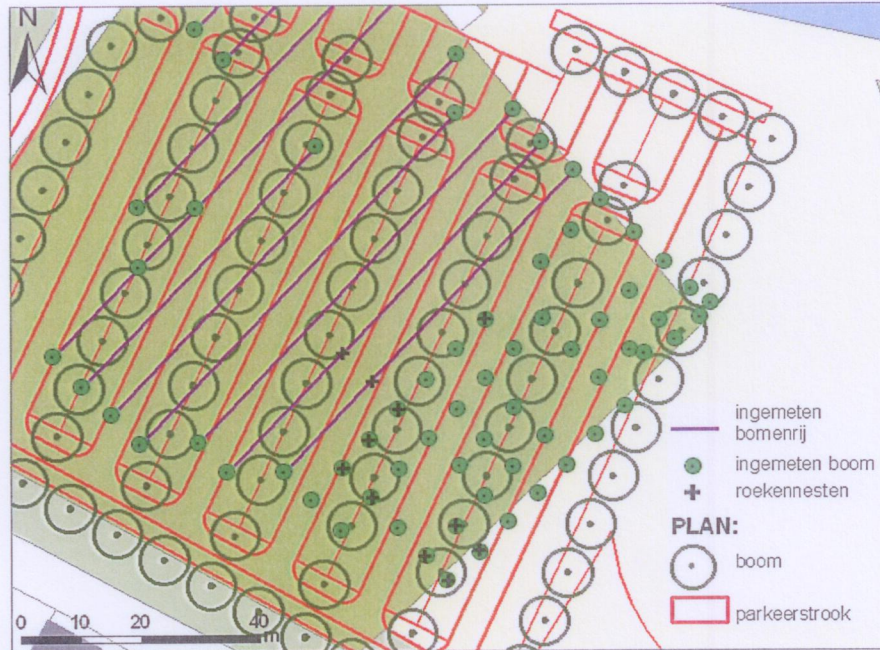
2.2. Veldbezoek begin april

Uit het veldbezoek op 7 april bleek dat de roeken in de afgelopen maand nieuwe nesten hebben gemaakt, tot in het centrum van het bosje, vergelijk foto 4. Kennelijk was de nestbouw bij het eerste bezoek in maart nog niet gestabiliseerd. In onderstaande figuur zijn de locaties van de nesten ingetekend. Er zijn zeker 16 nesten aanwezig, verspreid over circa 10 bomen.

foto 4: Roekennesten in populierenbos, 07-04-2010

figuur 3: Locaties van roekennesten

Uit het tweede veldbezoek is duidelijk geworden dat het aantal nestplaatsen flink is uitgebreid, waardoor een veel groter deel van het populierenbos tot de vaste rust- en verblijfplaats van de roek behoort.

2.3. Alternatievenonderzoek

Om na te gaan of er in de directe omgeving van de bestaande kolonieplaats geschikte verblijfplaatsen zijn voor de roek, zijn houtopstanden in de directe omgeving onderzocht. Hierbij is gebruik gemaakt van onderstaande literatuurgegevens over de roek.

Literatuurgegevens

Volgens Hustings et al. (2006) bevinden roekenkolonies zich steeds in loofbosjes, soms met enige bijmenging van naaldbomen. Als nestplaats kunnen allerlei bomen in aanmerking komen, van stevige eeuwenoude exemplaren tot iele en vrij jonge bomen. Tijdens een onderzoek in 1992 ging het om twaalf soorten loofbomen en twee soorten naaldbomen. Canadese populier maakte 70% van het aantal bezette nestbomen uit. Hierin werden gemiddeld 1,9 nesten per boom aangetroffen, een

lager aantal dan in eik (4,84) en beuk (3,0).

In de jaren negentig en de eerste jaren van de 21^e eeuw werden de broedplaatsen van de roek vooral aangetroffen in het Maasdal van Eijsden tot Roermond en in de beekdalen van het Zuid-Limburgse Heuvelland. De meeste Limburgse kolonies omvatten enkele tientallen exemplaren.

De meeste kolonies liggen in het buitengebied en kolonies diep in stedelijk gebied zijn schaars. Roeken blijven, tenzij ze verstoord worden, vaak tientallen jaren op dezelfde locatie broeden. Opvallend is dat het plotselinge verdwijnen van zo'n locatie niet zelden om onbekende redenen soms vele jaren later wordt gevolgd door hervestiging op exact dezelfde locatie.

Door Sierdsema (1995) wordt voor de roek een gemiddelde territoriumgrootte van 100-1.000 ha opgegeven; de minimum grootte ligt tussen 25 en 100 ha en de maximum grootte is > 1000 ha. Uitgaande van een cirkelvormig gebied rond de kolonieplaats als territorium, betekent dit dat de ondergrens voor de straal van de territoriumcirkel circa 300 m bedraagt. De ondergrens voor de gemiddelde straal bedraagt ruim 500 m; en de bovengrens op circa 1780 m. Het is dus verdedigbaar om in de onderhavige situatie binnen een zone van 500 m 'plus' te zoeken naar geschikte alternatieven.

Aanwezigheid houtopstanden binnen een zone van 500 m

De aanwezige houtopstanden in de directe omgeving zijn in onderstaande figuur met een nummer aangeduid. De locaties zijn in eerste instantie ontleend aan de Topografische Kaart 1:10.000. Daarna zijn de locaties in het veld bezocht. In tabel 1 worden in een beknopt overzicht de resultaten van het onderzoek weergegeven, met een viercategorieën-beoordeling ten aanzien van geschiktheid. Voor de gemaakte foto's van de verschillende locaties wordt verwezen naar bijlage 1.

figuur 4: Locaties van onderzochte houtopstanden

tabel 1

Resultaten alternatievenonderzoek

Toelichting laatste kolom: G = geschikt, MG = matig geschikt, NG = niet geschikt, ZG = zeer geschikt

Letter	Locatie	Opmerking	Oordeel
A	Hertenerweg	groep jonge bomen in weidje met solitaire wilg	NG
B	Maasoever	wilgenopslag	NG
C	Watertorenweg	loofbosje met Acacia, linde, beuk e.d.; vrij hoge bomen	G
D	Rosslag	merendeels verspreid staande bomen, erfbeplanting	MG
E	Schuttersweg	populierenrij langs wandelpad	ZG
F	Schuttersweg	populierenrij, idem; buiten 500m-zone	ZG
G	Broekstraat	groep populieren; buiten 500m-zone	ZG
H	Putkamp	lage bomen, midden in bebouwde kom; houtopstanden naar zuidoosten zijn vervallen door nieuwbouw (Offerkamp) en aanleg randweg	NG
I	Roermondsestraat	bosplantsoen met eik, nog jong; een groot deel is vervallen door nieuwbouw	NG
J	Roerderweg	vervallen door nieuwbouw	NG

3. Discussie

Actuele stand van de natuurwaarden

Het onderhavige onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat het populierenbos binnen het projectgebied een vaste rust- en verblijfplaats vormt voor een roekenkolonie. Er zijn minstens 16 nesten aanwezig.

Van ander streng beschermde diersoorten zijn geen vaste rust- of verblijfplaatsen vastgesteld.

Toestand van het populierenbos

De populieren zijn overwegend Canadapopulieren en circa 35 jaar geleden aangeplant. Er bevindt zich al veel dood hout in de bomen. Dit indiceert dat de bomen de komende jaren geleidelijk zullen afsterven en steeds meer vatbaar worden voor windworp.

Gevolgen van terreinophoging

Populieren verdragen wel een geleidelijke bodemverhoging, met bijvoorbeeld 10 cm per jaar, zoals dat door natuurlijke opslibbing langs rivieren plaatsvindt. Maar een bodemverhoging van 2 m ineens zal voor de meeste bomen fatale gevolgen hebben. Oude populieren hebben niet, zoals jongere exemplaren van omstreeks 10 jaar, het vermogen nieuwe wortels te zetten op het onderste deel van de stam. De bodemverhoging heeft dan vergelijkbare gevolgen als het onder water zetten van populierenbos. De bomen zullen versneld vervallen en daardoor ook nog sneller vatbaar worden voor windworp.

Gevolgen voor de roek

De roek behoort tot de broedvogels die sinds augustus 2009 op de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' van het Ministerie van LNV staan. Dit betekent dat er voor het vernietigen of verstoren van de nesten een ontheffing ingevolge art. 75 Ffw nodig is. Indien echter een alternatief gekozen wordt, waarbij de nesten gespaard blijven, niet gestoord worden en ook de functionaliteit van de verblijfplaats onaangetast blijft, is een ontheffing voor uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden niet nodig.

Het alternatief waarbij de nesten gespaard blijven is in principe mogelijk, maar dat houdt in dat een deel van het populierenbos in stand gehouden moet worden. Aanvankelijk, namelijk na het eerste veldbezoek, leekt het er nog op dat de roeken slechts enkele bomen in de zuidoosthoek van het perceel gebruikten als nestplaats. In

dat geval zou het grootste deel van het populierenbos gekapt kunnen worden. Om de roekenkolonie te sparen zou slechts een hoek van het perceel behouden dienen te blijven, ter grootte van 20 x 30 m, waarbij wel opgemerkt moet worden dat het sparen van deze hoek slecht inpasbaar is in het plan. De roeken zou vervolgens een gelegenheid geboden kunnen worden elders binnen het projectgebied te nestelen in nieuw aan te planten bomen. Hiervoor zouden tussen de parkeerplaatsen bijvoorbeeld essen geplant kunnen worden. De groeisnelheid van es bedraagt zo'n 1,5 à 2,5 m per jaar, zodat er na circa vijf jaar al bomen staan die de functie van nestbomen voor de roek kunnen overnemen en veel stabiel zijn dan populieren. Door deze werkwijze zouden geen verbodsbepalingen van de Ffw overtreden worden.

Uit het tweede veldbezoek werd echter duidelijk dat de roeken een veel groter deel van de bomen gebruiken dan aanvankelijk bleek. Indien alleen de zuidoosthoek gehandhaafd zou blijven, moet voor het kappen van de rest van de bomen een ontheffing worden aangevraagd. Voor het vernietigen of aantasten van een verblijfplaats van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats is het echter zeer moeilijk een ontheffing te verkrijgen. Om alle bestaande nesten te kunnen behouden en de functionaliteit van de verblijfplaats te waarborgen zou een groter deel, namelijk bijna de helft van het populierenbos gehandhaafd moeten worden. Voor de initiatiefnemer is dit echter geen realistisch alternatief, omdat de economische haalbaarheid van het plan daarmee teniet wordt gedaan. Ook uit maatschappelijk oogpunt ontstaat dan een knelpunt, omdat daardoor de benodigde parkeer capaciteit niet gehaald kan worden met als gevolg overlast voor de buurt.

Alternatieve locaties voor de roek

Onder alternatief kan in het onderhavige geval echter ook verstaan worden dat er een alternatieve locatie wordt gevonden voor de roekenkolonie. Hierover is vooraf overleg gevoerd met het Ministerie van LNV, die het bevoegd gezag is voor het verlenen van een ontheffing art. 75 Ffw. Naar aanleiding daarvan zijn in de directe omgeving de bestaande houtopstanden onderzocht op geschiktheid. Daaruit is naar voren gekomen dat er binnen een straal van 500 m uit de bestaande kolonieplaats enkele andere geschikte habitats zijn voor de roek. Met name de populierenrij tussen de Schuttersweg en de rand van de bebouwing en het populierenbosje in het verlengde daarvan langs de Broekweg, bieden goede perspectieven voor een roekenkolonie.

4. Conclusies en aanbevelingen

CONCLUSIES

De actualisatie van het flora- en faunaonderzoek in het projectgebied De Rosslag heeft duidelijk de aanwezigheid van een roekenkolonie aangetoond.

De populieren in het projectgebied zijn meer dan kaprijp en zullen binnen enkele jaren geleidelijk afsterven of omvallen door windworp, waarmee de kwaliteit als verblijfplaats voor de roek op den duur op natuurlijke wijze steeds verder achteruitgaat.

Om de bestaande verblijfplaats volledig in tact te laten, zou ongeveer de helft van de populierenopstand binnen het projectgebied behouden moeten blijven. Dit is voor de initiatiefnemer geen realistisch alternatief, omdat daarmee de economische haalbaarheid onderuit wordt gehaald. Ook uit maatschappelijk oogpunt ontstaat dan een ongewenste situatie, omdat er onvoldoende parkeergelegenheid overblijft met als gevolg overlast voor de buurt.

Er zijn binnen de homerange van de bestaande kolonie voldoende alternatieve locaties voorhanden in houtopstanden, waar de roeken in de toekomst nieuwe nesten kunnen bouwen. Met name de populieren langs de Schuttersweg – en verderop langs de Broekweg – zijn zeer geschikt.

De populieren kunnen, gezien de geschikte alternatieve locaties voor de roek, gekapt worden buiten het broedseizoen en het is daarvoor niet noodzakelijk een ontheffing ex art. 75 Ffw aan te vragen.

AANBEVELINGEN

Het verdient aanbeveling op de aan te leggen parkeerplaatsen te kiezen voor es als aan te planten boomsoort, aangezien deze boomsoort snel groeit en er zodoende na circa 5 jaar weer geschikte bomen staan voor roekennesten.

De parkeerplaatsen worden bij voorkeur met behulp van klinkers verhard, waardoor infiltratie van regenwater voor de te planten bomen mogelijk blijft. Het onder licht afschot aanleggen van de parkeerplaatsen in de richting van de bomen heeft het

meest gunstige effect.

Bij de inrichting van het terrein zou, omwille van de landschappelijke kwaliteit, ook bekeken moeten worden of de witte abelen in de noordpunt behouden kunnen blijven.

5. Gebruikte literatuur

Hustings, F., J. van der Coelen, J. van Noorden, B. Schols & P.Voskamp. 2006. *Avifauna van Limburg*. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.

TAKEN Landschapsarchitectuur en Ecologie. 2007. *Plan Jachthaven de Rosslag. Quickscan flora en fauna*. Rapport 1868-A d.d. 07-05-2007 i.o.v. DHV BV. TAKEN, Roermond.

Sierdsema, H. 1995. *Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen*. Staatsbosbeheerrapport 1995-1, SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. Staatsbosbeheer & SOVON Vogelonderzoek Nederland. Driebergen/Beek-Ubbergen.

Bijlage I Foto's houtopstanden

Hierna zijn foto's opgenomen van de verschillende onderzochte houtopstanden. Voor de locaties wordt verwezen naar figuur 4.

foto B1: locatie A

foto B2: locatie B

foto B3: locatie C, noordzijde

foto B4: locatie C, zuidzijde

foto B5: locatie D

foto B6: locatie E, noordzijde

foto B7: locatie E, detailopname, met bestaand nest

foto B8: locatie F, noordoostzijde

foto B9: locatie F, zuidwestzijde; op de achtergrond de populierenrij van locatie E

foto B10: locatie G

foto B11: locatie H

foto B12: locatie I